

L Aidin - Gnáthleibhéal
(400 marc)

Déardaoín, 24 Meitheamh - Tráthnóna, 2 go dtí 5

1. Freagair Roinn A nó Roinn B:-

[75]

A. Laidin a chur ar:-

- (a) "Téimis go dtí an chathair," arsa an mháthair, "chun an ceannaire cáiliúil a fheiceáil." (15)
- (b) Bhí na páistí chomh áthasach sin nár fhéad siad codladh a dhéanamh an oíche sin. (15)
- (c) D'éirigh siad le breacadh an lae. "Brostaigí," arsa an t-athair inníoch. "Beimid déanach." (15)
- (d) Thaistil a lán cathróirí go dtí an chathair. D'iompair na tuismitheoirí na buachaillí agus na cailíní ba lú. (15)
- (e) Bhí súil ag gach aon duine go gcuirfeadh an taoiseach deireadh leis an gcogadh gan mhoill. (15)

áthasach: laetus. déanach: tardus. cuirim deireadh le: conficio.

nó

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceisteanna ina dhiaidh:-

(Crochann Caesar agus a fhórsaí seol)

Legionibus collectis sex et equitum duobus milibus, ut prima quaeque legio venerat in naves longas imponeretur, equites autem in onerarias. Caesar maiorem partem navium antecedere iussit et insulam petere Aponianam quae abest a Lilybaeo milia passuum decem; ipse paucos dies ibi commoratus, deinde Alieno praetori de omnibus rebus praecipit et de reliquo exercitu celeriter imponendo. Datis mandatis, ipse navem conscendit et reliquas naves statim consecutus est. Ita vento certo celerique navigio vectus est et post diem quartum cum longis paucis navibus in conspectum Africae venit; namque onerariae reliquae praeter paucas vento dispersae diversa loca petierunt. Clupeam classe praetervehitur, dein Neapolim; complura praeterea castella et oppida non longe a mare reliquit.

ut prima: a luaithe. quisque: gach. navis longa: long chogaidh. impono: cuirim ar bord. oneraria (navis): long iompair. mandatum: ordú.

- (i) Conas a cuireadh fórsaí Chaesair ar bord na long? (8)
- (ii) Cén t-ordú a thug Caesar do thiomlach na long? Cá raibh an áit a ndúirt sé leo dul ann? (8)
- (iii) Ar imigh Caesar leis na longa gan mhoill? (8)
- (iv) Céard iad na horduithe a thug sé don phraetóir Alienus? (12)
- (v) Cathain a chuir Caesar féin chun na farraige? (5)
- (vi) Ainmnigh **dhá** rud a chabhraigh le Caesar le linn a thurais. (10)
- (vii) An raibh na longa iompair chomh hámharach céanna? Cad a tharla dóibh? (12)
- (viii) Ghabh Caesar thar **dhá** bhaile - ainmnigh iad. Cad eile a chonaic sé? (12)

A. (i) *(Insíonn Cicearó don ghiúiré cén fáth ar iarr na Siciligh air iad a chosaint ar shaint Verres)*

Ego quaestor in Sicilia fueram, iudices, cumque ex ea provincia decessissem, Siculis omnibus iucundam memoriam quaesturae meae reliqui. Itaque nunc, populati atque vexati, Siculi ad me publice saepe venerunt orantes ut suarum fortunarum defensionem susciperem. Me saepe pollicitum esse dicebant, si quod tempus veniret quo aliquid a me requirerent, commodis suis non defuturum esse. Tempus venisse dicebant, non iam ut commoda sua, sed ut vitam salutemque omnis provinciae defenderem; sese iam ne deos quidem in suis urbibus ad quos confugerent habere, quod eorum simulacra sanctissima Verres ex delubris sustulisset.

Cicearó (65)

Siculi: Siciligh. quaestura: caestóireacht. populatus: scriosta. polliceor: geallaim. commodi (n.iol.): leas. desum (+ Tabharthach): teipeann orm. simulacrum: íomhá, dealbh. delubrum: scrín.

nó

(ii) *(Dúnmharaítear Sabinus le linn comhdhála le Ambiorix; maraítear Cotta san ionsaí a lean an eachtra sin)*

His rebus permotus Sabinus, cum procul Ambiorigem suos hortantem conspexisset, interpretem suum ad eum mittit qui roget ut sibi militibusque parcat. Ambiorix iussit eum venire, si vellet secum colloqui. Cotta se ad armatum hostem iturum esse negat; Sabinus tribunos militum quos circum se habebat se sequi iussit, et cum propius Ambiorigem accessisset, iussus est arma abdicere. Hoc fecit suisque ut idem facerent imperavit. Interea, dum de condicionibus inter se agunt, paulatim circumventus interficitur. Tum vero barbari, impetu in nostros facto, ordines perturbant. Ibi Cotta pugnans interficitur cum maxima parte militum.

Caesar (65)

interpretes: margálaí. parco (+ Tabharthach): spárálaim. abicio: caithim uaim. inter se agere: plé a dhéanamh.

B. (i) *(Dúisíonn an bhanríon Díodó le breacadh an lae agus tugann sí faoi deara go bhfuil Aenéas agus a chuid fear imithe)*

et iam prima novo spargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.
 regina e speculis ut primam albescere lucem
 vidit et aequatis classem procedere velis,
 litoraue et vacuos sensit sine remige portus.
 terque quaterque manu pectus percutsa decorum
 flaventesque abscissa comas `pro Iuppiter! ibit
 hic', ait `et nostris inluserit advena regnis?
 non arma expedient totaque ex urbe sequentur,
deripientque rates alii navalibus? ite,
 ferte citi flammas, date tela, impellite remos!

Veirgil (65)

spargo: spréim. Tithonus = Tithon, fear céile Aurora, bandia bhreacadh an lae. croceus: buí. specula: túr faire. albescere: geallaim. velum: seol. remex: rámháí. percutio: buailim. abscindo: sracaim. inludo: déanaim magadh faoi. advena: coimhthíoch (i.e. Aenéas). deripio: scriosaim. ratis: long. citus: mear. remus: maide-rámha.

- (ii) (lonsaíonn na Fabii an namhaid go hoscailte ach cuireann an namhaid gaiste)

diffugiunt hostes, inhonestaque vulnera tergo
accipiunt: Tusco sanguine terra rubet.
sic iterum, sic saepe cadunt. ubi vincere aperte
non datur, insidias armaque tecta parant.
campus erat; campi claudebant ultima colles
silvae montanas occulere apta feras.
sic Fabii campum latis discursibus implent
quodque vident, sternunt: nec metus alter inest.
fraude perit virtus: in apertos undique campos
prosiliunt hostes et latus omne tenent.

Ovid (65)

inhonestus: náireach. rubeo: deargaim. insidiae: gaiste. tectus: faoi cheilt.
occulo: cuirim faoi cheilt. fera: beithíoch allta (an namhaid sa chás seo). discursus: ruathar.
sterno: leagaim ar lár, cloim. fraus: feall. prosilio: léimim amach, preabaim amach.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[90]

A.

- (i) Gaeilge a chur ar:-

(60)

Hunc in illo timore et fuga Tigranes, rex Armenius, excépit diffidentemque rebus suis confirmavit et adflictum erexit perditumque recreavit. Cuius in regnum posteaquam L. Lucullus cum exercitu venit, plures etiam gentes contra imperatorem nostrum concitatae sunt. Erat enim metus iniectus iis nationibus, quas numquam populus Romanus neque lacesendas bello neque temptandas putavit; erat etiam alia gravis atque vehemens opinio, quae animos gentium barbararum pervaserat, fani locupletissimi et religiosissimi diripiendi causa in eas oras nostrum esse exercitum adductum. Ita nationes multae atque magnae novo quodam terrore ac metu concitabantur. Noster autem exercitus tametsi urbem ex Tigranis regno ceperat et proeliis usus erat secundis, tamen nimia longinquitate locorum ac desiderio suorum commovebatur.

Cicearó

- (ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Gabhann deich marc le gach ceist acu):-

(30)

- (a) Déan cur síos ar cé mar a cuireann Cicearó Mithridates agus Medea i gcomparáid lena chéile sa sliocht a théann díreach roimh an sliocht thuas.
- (b) Ainmnigh na cúig príomhranna de *Pro Lege Manilia*.
- (c) Scríobh nóta ar an Lex Gabinia.
- (d) Rianaigh na príomhimeachtaí a bhain le gníomhréim Chicearó.
- (e) Cérbh é Hortensius? Cén fáth ar chuir sé i gcoinne Chicearó?

(i) Gaeilge a chur ar:-

(60)

interea magno misceri murmure pontum
 emissamque hiemem sensit Neptunus et imis
 stagna refusa vadis, graviter commotus; et alto
 prospiciens summa placidum caput extulit unda.
 disiectam Aeneae toto videt aequare classem,
 fluctibus oppressos Troas caelique ruina;
 nec latuere doli fratrem Iunonis et irae.
 Eurum ad se Zephyrumque vocat, dehinc talia fatur :
 'tantane vos generis tenuit fiducia vestri?
 iam caelum terramque meo sine numine, venti,
 miscere, et tantas audetis tollere moles?
 quos ego - sed motos praestat componere fluctus.
 post mihi non simili poena commissa luetis.'

Veirgil

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Gabhann deich marc le gach ceist acu):- (30)

- (a) Nóta a scríobh ar ról Véineas nó Iúpatair i Leabhar I den *Aeinéid*.
- (b) Cén tsamhail is fearr leat i Leabhar I? Cén fáth a dtainníonn sí leat?
- (c) Nóta gairid a scríobh ar bheatha Veirgil.
- (d) Inis scéal Dhíodó, Shychaeus agus Phygmalion.
- (e) Nótaí a scríobh ar **dhá cheann** díobh seo a leanas:
 Tríotón; Aeólus; Sciolla; Ganymede.

4. Freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas:- [30]

(i) Scríobh síos an **Tuiseal Tabharthach, Uimhir Uatha** de na hainmfhocail seo a leanas:-

dux, hasta, bellum, exercitus. (8)

(ii) Scríobh síos príomhranna na mbriathra seo a leanas:-

defendo, nuntio, hortor. (12)

(iii) An líne seo a leanas as *Aeinéid* Veirgil a scanadh agus na cainníochtaí a mharcáil:-

ecce autem flammis inter tabulata volutus (10)

5. Freagair trí cinn de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór **ceist amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus **ceist amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as Roinn A nó Roinn B. (Gabhann cúig mharc is fiche le gach ceist acu):- [75]

A.

- (i) Rianaigh príomhghnéithe de pholasaí eachtrach Ágastais.
- (ii) Cuntas a thabhairt faoin ríshliocht Fláibheach.
- (iii) Nótaí a scríobh faoi **dhá cheann** díobh seo a leanas:-

- (a) Claudius agus an t-ionradh ar an mBreatain.
- (b) Néaró agus na Críostaithe.
- (c) Domitian agus na *delatores*
- (d) Tráian agus na Daicigh.

B.

- (i) Nóta a scríobh ar bheatha agus ar scríbhinní Liviais.
- (ii) Nóta a scríobh ar dhealbhóireacht rilife stairiúil na Róimhe. (Tagairt a dhéanamh do **dhá** shampla ar a laghad).
- (iii) Nótaí a scríobh ar **dhá cheann** díobh seo a leanas:-

- (a) Panteon
- (b) Pont du Gard
- (c) Circus Maximus
- (d) An Colasaem.